

Հ ՍԻՄՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ

Փ Ա Ռ Ա Ն Ջ Ե Մ

Ա Ն Յ ՈՒ Շ Բ Ե Ր Դ Ի Ն Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ը

Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ն ԵՐ Ն Ի Յ ՈՒ Շ ԵՐ Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ա Ն Յ Ն Ա Վ Ն

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն Ո Ղ Բ Ե Ր Գ ՈՒ Թ Ի Ի Ն

Մ Է Կ Ա Ր Ա Ր ՈՒ Ա Շ Ո Վ

Վ Ե Ն Ե Տ Ի Կ

Տ Պ Ա Ր Ա Ն Ս . Ղ Ա Ջ Ա Ր

1913

891.99

Ե-63

19 NOV 2011

Փ Ա Ռ Ա Ն Ջ Ե Մ

08.04.2013

891.39

Կ-63

Հ. ՄԻՄՈՆ ԵՐԵՄԵԱՆ

Փ Ա Ռ Ա Ն Ջ Ե Մ

Ա Ն Յ Ո Ւ Շ Բ Ե Ր Դ Ի Ն Տ Ե Ս Ա Ր Ա Ն Ը

Պ Ա Տ Կ Ե Ր Ն Ե Ր Ե Ւ Յ Ո Ւ Շ Ե Ր Հ Ա Յ Ր Ե Ն Ի Ա Ն Ց Ն Ա Լ Է Ն

Պ Ա Տ Մ Ա Կ Ա Ն Ո Ղ Բ Ե Ր Գ Ո Ւ Թ Ի Ի Ն

Մ Է Կ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Ա Շ Ո Վ

Վ Ե Ն Ե Տ Ի Կ

Տ Պ Ա Ր Ա Ն Ս . Ղ Ա Ջ Ա Ր

1913

բանտին յռար)։ Ինչո՞ւ չես հանգչիր. մեր արքայից արքան քեզի կակուղ անկողին է տուած։ Աղօթող եմ Որմզդին որ երկարէ այս երանական կեանքդ։

ԱՐՇԱԿ

Որչափ զթացող ես... եկուր համբուրեմ բերանդ. վատ դո՞ւ, ուշադրութեամբ դիտէ զիս, թագաւորական պսակին նշանը դեռ ջնջուած չ' ճակտիս վրայէն։ Վատութիւն է կործանուածին վրայ ծիծաղելը։ (Բանտապանը ընդհանրապէս, աւելի հեզեակաւ դիրք մ'առած կը ծիծաղի Արշակիւն Երեւն ի վեր)։

ՄԻՀՐԱՆ

Վեհափառ, ամենիշխան թագաւոր, որքան գեղեցկացեր ես... կ'երեւի բանտին օդը քեզի համար շատ կազդուրիչ եղաւ։ (Արշակ խռոված, անոր վրայ վսպելո՞ւ փո՞րձ կ'ընէ, և կը խօսի)։

ԱՐՇԱԿ

Վաղենտիանո՞ս, դուն պիտի հրճուիս հիմայ, լսելով իմ ողբալի վիճակս. դրժեցի հաւատարմութիւնը, Պարսից արքային բարեկամանալովս՝ ի վարձատրութիւն, կը վայելեմ այս բանտին դառնութիւնը։ Անպատուեցի յոյն դեսպանները. անհ ես իմ սուրովս կըտրեցի կեանքիս ներդաշնակութեան լարերը։

ՄԻՀՐԱՆ

Եւ յոյն կայսրը լաւ վարձատրեց ըստ անհնազանդութիւնդ, իր քով պատանդ մնացող Տրդատ եղբայրդ ոսկի դանակով զլիստեց... Բիւզանդիոնի ամփիթատրոնին կրկէսին մէջ օրիորդները արծաթ ափսէով մը պտտցուցին անոր գլուխը։

ԱՐՇԱԿ (Խեքեիրեն)

Այո՛ ես կուրացայ, ոտնակոխ ըրի բարեկամներու հաշտարար կամեցողութիւնները. Յուսիկ միջնորդ եղաւ, հաշտեցուց զիս Վաղենտիանոսին հետ, և Բիւզանդիոնի աստղկային գեղեցկութիւն օրիորդ Ողիմպիադան ինձի հարս յղեց, բոլոր պատանդները Յունաստանէն՝ Հայաստան վերադարձան, և սակայն, սիրտս ապառաժ էր մնացած. ես առիթներէն օգուտ չի քաղեցի։ Վատ պարսիկ, դուն խաբեցիր զիս. և այս վերջին ծուղակը դուն լարեցիր ինձի։

ՄԻՀՐԱՆ

Փառք տուր Որմզդին, որ արքայից արքան տապարի հարուածով մը ահուանեց չի փշրեց, հրաշէկ սլաքով մը աչուրներդ չի տաղեց, լեզուդ սուրով մը չի կտրեց, կոկորդէդ վար հալած տաք կապար չի լեցուց։

ԱՐՇԱԿ

Միհրան քիչ մը գթացիր ինձի, ինչո՞ւ
Շապուհ այդպէս վարուէր ինձի հետ. ես
ոտնակոխ ըրի յունաց կայսեր ամէն շնորհք-
ները և բարեկամութիւնները: (Միհրան դար-
ձեալ ծաղրական ժպիտով մը նայելով Արշակին՝
կ'ըսէ) —

ՄԻՀՐԱՆ

Դուն անորոշ նկարագիրովդ է որ ոտուր-
ներուդ շղթան դարձնեցիր: Ինչո՞ւ բացար-
ձակապէս մերարքային չուզեցիր հպատակիլ.
ընդհակառակն, միեւնոյն ատեն բարեկամ
մնացիր թէ՛ յոյնն և թէ՛ պարսիկին: Դուն
չուզեցիր որ Հայաստան հաշտ ապրի մեզի
հետ, ու երբ քու արքունիքէդ հեռացան Տի-
րիթն ու վարդան որ գան դաշնադրութիւն
կնքեն մի արքային հետ, դուն վասակի ձեռ-
քով՝ սպաննել տուիր այն երկու դիւանագէտ
դիւցազնները: Եւ ինչ վաստկեցար. Յոյնը
քեզ չխնայեց. և ինչո՞ւ խնայէր, քանի որ
անոր հետ ալ չի միացար, որով Հայաս-
տանի մէկ դռնէն՝ մեր զօրքերը դուրս կը
հանէին քու տէրութեանդ աւարները և միւս
դռնէն՝ յոյնը կը մտնէր իր սպառնալիքնե-
րովը. և այդ ամենուն վրայ, զոհ կ'երթար
Հայկական եկեղեցիի ամենէն մեծ փառքերէն

մէկը՝ Ներսէս հայրապետ, զոր վաղէս կայսրը
Քիւզանդիոնի իշխանաց կղզիներուն մէկուն
մէջ կը բանտէր: (Կը մեկնի)

ԱՐՇԱԿ

Դուն չարաշուք բանտապան, նոյն իսկ
այդ ժանտ բերանովդ ճշմարտութիւնը կը
խոստովանիս. այո՛ ես ինքս փորեցի իմ գե-
րեզմանս և իմ անմտութեամբս գերեզման
դարձուցի Հայաստանի երկիրը: Ու հիմայ
երեւակայութիւնս դժոխքի վերարկուի մը
պէս զիս կը պարուրէ ու կը տանջէ: (Չար-
մացական. պահիկ մը յառ կենտրէն վերջը, յե-
լով դարսէն մեղմ աղմուկ մը): Բայց ինչ տե-
սիւք: Ինչ զղրոց. հողերը կը պատռին,
պատանքները կը լուծուին, և կմաղբացած
ոսկրէ մարդիկ բիւրաւոր՝ իմ վրաս կը խու-
ժեն: Անոնք չեն խօսիր, կը մռնչեն, անոնք
չեն ժպտիր, կը սպառնան. ան, անոնք իմ
զօրքերս են, յոյն և պարսիկ ձիերու սմբակ-
ներով ջախջախուած են անոնց զլուխներ և
լանջքերը: Միտելներու աշխարհին մէջ ա-
նոնք անզլուխ են, զիս կ'ուզեն իրենց վե-
հապետն ընելու. բայց գուցէ, հոն խաւարի
երկրին մէջն ալ ես իրենց զխուն պատու-
հասն ըլլամ: (Աղմուկը կը զօրանայ, և Գնեյի
ուրուականը քատրաքեմ կը մտնէ)

ԳՆԵՒ,

Կը լսեա աղմուկը. մեռածներն ալ քեզ
դէմ կը բողոքեն:

ԱՐՇԱԿ

Բայց դուն ո՞վ ես:

ԳՆԵՒ,

Լաւ զննէ զւս, և շուտով կը հասկնաս
իմ ո՞վ ըլլալս:

ԱՐՇԱԿ

Ձայնդ կը բուրէ Հայաստանի ծագիկնե-
րուն անուշուրթիւնը: Աստուած օրհնէ արեւդ:

ԳՆԵՒ,

Պիղծ է բերանդ և անարժան է Աստուծոյ
անունը յորջորջելու: Կու գամ պատգամա-
ւոր մեռած զօրքերուդ բանակէն. ինծի յանձ-
նեցին իրենց ատելութեան խտացումը. ա-
նոնք կ'անիծեն քու յիշատակդ:

ԱՐՇԱԿ

Անոնց անէծքին արժանի եմ, բայց դուն
ո՞վ ես:

ԳՆԵՒ,

Նախարարներուն սիրելի անձնաւորու-
թիւնն եմ ես, Տրդատին որդին Գնէլը, քու
անմտութեամբդ գերի մնացած Բիւզանդիոն.
և շնորհիւ Ներսէս հայրապետին. հիւպատո-
սութեան պատուով յունաց կայսրը զիս հայ-
րենիքդ դարձուց:

ԱՐՇԱԿ

Դուն ուրեմն կուաշ աւանը բնակող Գը-
նէլն ես,

ԳՆԵՒ,

Այո և իմ կինս՝ Սիւնեաց Անդովկ նա-
խարարի աղջիկը՝ հիասքանչ Փառանձեմն էր:
Սիրեցին զիս եկեղեցականները, սիրեցին զիս
նախարարները, սիրեց զիս ժողովուրդը և
սիրեց զիս բանակը, բայց դուն նախանձե-
ցար ինծի. փառքի ճշմարիտ արժանաւորը
բնաւ նախանձող չըլլար. բայց դուն փառ-
քերէ զուրկ էիր, անոր համար քու մէջդ
նախանձը բռնկեցաւ, դուն բանսարկու Տի-
րիթին ու Վարդանին զրպարտութեանց մտիկ
ըրիր, և կարծեցիր որ ես քու գլխէդ թա-
գաւորական թագը պիտի յափշտակեմ, սկսար
թշնամութիւններդ, ես վեհանձնութեամբ զիս
չէզոքացուցի, մերկանալով վրայէս նախանձդ

գրգռող ամէն փառքերս և քաշուեցայ մայրենի կալուածներուս մէջ, Շահապիվան...

ԱՐՇԱԿ

Քաշուեցար, սակայն սպառնացաւ վրաս քու պապդ Տիրանը, որ ինձի համար հաւարտը պատուհաս մըն էր:

ԳՆԵԼ

Եւ դուն վատ, փոխանակ անոր յանդիմանութիւններէն Կորատ քաղելու, խեղդել տուիր զայն: Եւ այդ չէր բաւեր, որպէս զի իմ ձեռքէս յափշտակես Փառանձեմը, վարդան Մամիկոնեանի ձեռքով՝ որսի ատեն զիս սպաննել ալ տուիր: Հիմա՛ նայէ սա աւերակ եկեղեցին, տես ինչպէս խորանին առջեւ մեռելները աշտանակներով կը հալածեն քահանայ մը. տես ինչպէս այդ եկեղեցականին գանկը աշտանակներով կը ջախջախուի. Մըջիւնիկ քահանան է այն, որ Փառանձեմի յորդորով հաղորդութեան բաժակով՝ խորանին առջեւ թունաւորեց քու հարազատ կինդ Ողիմպիադան... (Կը հետանայ):

ԱՐՇԱԿ

Յիշատակներ արիւնով ողողուած, արդ զիս կը խոշտանգեն, ու ես արժանի եմ հալածուելու նոյն իսկ իմ ուրուականէս. իմ

անմիտ վարչութեամբս ամբողջ Հայաստանի փառքը տղմերու մէջ թաթաղեցի: Եւ ինչո՞ւ կ'ապրիմ, ոճրագործին համար կեանքին ամէն մէկ վայրկեանը աննկարագրելի տանջանք է: Թշնամին մտեր է իմ երկիրս, ու ծառերուն վրայ կախուած հայերու մերկ մարմինները ջահերու պէս կը վառուին. ուր գիւղերուն վրայ այրած անակներու և անտառներու ծուխը պատանքի պէս կը փոռի հրեշտակներու կոխած հողը Ուրմզիի քուրմերով կը պղծուի: Ճահիճներուն մէջ անթաղ կ'որդնոտին նահատակներու մարմին՝ ու սուրբ սկիհներով թշնամին հայու արիւն կը խմէ: Հայրապետներ կողոպտուած ոսկի պատմութեաններէն, ճարպոտ քուրձերու մէջ ամբած, տարագիր՝ այրած եկեղեցիներուն առջեւէն կ'անցնին կ'երթան օտար աշխարհ: Եւ այդ ամենուն անմեղ արիւնը խղճիս դէմ կը բողբէ, (Կը հասնի քանտապաւր):

ՄԻՋՐԱՆ

Տակաւին կը գառանցես: Շատ յուսահատելու չէ. անշուշտ քու երկրիդ քաջերը՝ օրին մէկը վիհերէն ելլելով, կու գան քեզ կը փրկեն այս բանտէդ:

ԱՐՇԱԿ

Արիւնս գլուխս կը խուժէ, ամէն անգամ որ լիբը ծաղրածութիւններովդ զիս կը վըր-դովես:

ՄԻՀՐԱՆ

Մի յուսահատիր, հոս բանտին մէջ՝ մա-րած ամէն երազներդ, անշուշտ օրին մէկը, դարձեալ փողփողումներով կ'արծարծին հայ-րենիքիդ արքունիքին մէջ:

ԱՐՇԱԿ

Ի սէր քու մեռելներուդ հոգիներուն, Մի-հրան մի խօսիր, մի արծարծեր վշտերս ծա-ղրածութիւններովդ...

ՄԻՀՐԱՆ

Արքայից արքայէն հրաման ունիմ, որ խօսքերս կարիճի պէս ծակծկեն հոգիդ, և թուանաւորեն հիւժած կացութիւնդ, և արդէն ինչո՞ւ գթամ քու վրադ, երբ դուն քու ան-մրտութեամբդ անգութ եղար հայրենիքիդ:

ԱՐՇԱԿ

Եւ արդէն ես ինքս իմ անմտութեանս վը-րայ կ'ողբամ, այդ բաւական է. վերջապէս մտածէ որ ես ալ ատենով թագաւոր մը եղած եմ՝ Հայոց մեծաց աշխարհին:

ՄԻՀՐԱՆ

Այո՛ Հայոց մեծաց աշխարհին... և ար-դէն հայը ե՞րբ փոքր եղած է. Բէլ մը, ամ-բողջ տիեզերք կ'ահարեկէ, միայն Հայկ մը՝ հայ նահապետ մը կը գտնուի, որ մէկ նետի հարուածով, վիթխարի դիւցազնը գետին կը տապալէ:

ԱՐՇԱԿ

Լռէ, այդ մեր սուրբ դիւցազնութիւնն է, դժոխքի աստուածներն ալ չեն համարձակիր անոր դէմ խօսելու:

ՄԻՀՐԱՆ

Բայց պիտի գայ ժամանակ, որ դուք, հա-յերդ, այդ առասպելին վրայ պիտի ծիծա-ղիք. և ծաղրածուն՝ գիտուն պիտի համարիք:

ԱՐՇԱԿ

Հայրենիքին ծաղրածուն հայրենիքի որդի չէ, այլ քած սատանայէ մը վիժած: Հայը յաղթուած ատենն ալ իր քաջութեամբ նկուն կ'ըլլայ:

ՄԻՀՐԱՆ

Այո՛ դուք հայերդ՝ միշտ յաղթական և յաղթող էք, վասն զի ձեր դիւցազները

գերբնական յղացումներ են: Դուք չէի՞ք որ հին զարհուրելի ցեղապետները ահաբեկելով, զանոնք նուանեցիք, և Արամ՝ կրցաւ ձեռք ձգել Նիւքարը և զայն Արմաւիրի բերդէն կախեց՝ անոր ճակտին երկաթէ ցից մը վարսելով: Ինչ զթացող ազգ էք եղեր: Եւ ինծմէ գթութիւն կը պահանջես, տես պարսիկը որքան ազնիւ է որ իր կալանաւորները ողջ ողջ չի տանջեր և հիմայ Նիւքարի պատիժը բեզի չի տար:

ԱՐՇԱԿ

Բայց իմին յանցանքս ինչ էք, ես չուզեցի թշնամի ըլլալ ո՛չ պարսիկին և ո՛չ ալ յոյնին:

ՄԻՆՐԱՆ

Դուն եթէ արդար ես, ո՛ւր են Հայաստանի այն բարի շունները թող զան լզեն շղթայներդ, ու դուն ազատած խոյս կուտաս այս բանտէն. ո՛ւր են այն շունները որոնք լզելով Արա Գեղեցիկին դիակը, մեծ դիւցազնը յարութիւն առաւ. ո՛ւր են այն շունները, որոնք լզելով Արտաւազդի շղթայները, կ'աշխատէին զայն ազատելու... Այո դուք հայեր, մեծ էք, քաջ էք, գերբնական հայեր...

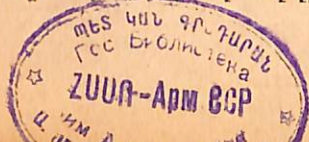
26002
54005-66

ԱՐՇԱԿ

Լուէ, իրաւունք չունիս թագաւորի մը առջեւ իր ցեղը անարգելու: Վատ է անձը որ կալանաւորի մը դժբաղդութիւնը կ'այպանէ: Դուք կը խաղաց մեր դժբաղդ ազգին ճակատագրին հետ. դուք մեր գերիները տարագրութեան ատեն կէս ճանապարհին կը նահատակէք անտանելի չարչարանքներով, ու մեր գթութիւնէն՝ բնաւ օրինակ չէք առներ: Տիգրան մեր թագաւորը Մարաց աշխարհէն տասը հազար գերի կը տանի Հայաստան, անոնց հետ եղող Աժդահակի առաջին կինը Անոյշ, բազմաթիւ իշխաններ, իշխանուհիներ, ամէնն ալ իրենց պատուովը Մասիս լեռան արեւելեան կողմը կը պահէ և կը խնամէ: Իսկ դո՛ւք... դուք մեր գերիներով կը պարարէք գետերու վիշապները. անտառներու զազանները և գերեզմաններու ազոռաները: Այո՛, մենք հայերս մեծ ենք մեր վեհանձնութեամբ, գիտենք յարգել յաղթութեամբները: (Կը փռուի, կը մրայիտ. Միհրան կը խօսի):

ՄԻՆՐԱՆ

Այո՛ քաջերու ցեղին նահապետները դուք էք տուեր խեղճ մարդկութեան: Ո՛վ կարող է ուրանալ ձեր Տիգրանի որդի Վահագնի

հրաշագործութիւնները. ձեր վիպասանները երգեցին անոր քաջութիւնները, Վահագնը՝ Հերակլէսէն աւելի յաղթական և գերազանց դիւցազն է. վիշապներուն հետ կը կռուի և կը տապալէ վիթխարի լէվիաթանները: Բայց դուն ինչո՞ւ Վահագնը օգնութեան չես կանչեր. թող ան գայ փրկէ զքեզ: (Կը մեկնի):

ԱՐՇԱԿ

Երազները զիս կը խօսէին. Ողիմպիադ, քու ուրուականդ մինչեւ քանտիս մութ խորշերուն մէջ ալ զիս կը հալածէ. ես քու առջեւ վատ ու անարգ մարդ մըն եմ. հալածէ զիս, զի չի կրցայ ճանչնալ քու բարձր արժանիքդ: Արաքսի մշտաբուխ ջուրը պիտի չի կրնայ մաքրել քեզի դէմ գործած մեղքերս: Գուն սիրտդ ինձի ցոյց տուիր. ան աւելի մաքուր էր, աւելի սպիտակ, քան Մասիսի գագաթին անարատ ձիւնը: Խլէ կուրծքէս սիրտս և տրորէ զայն մաքուր ոտուրներուդ տակ: Բայց դուն ինձի չես նայիր, լոյսով գծուած ճամբէն՝ Հայաստանի ծաղիկ կը քաղես ու կ'անցնիս. պարան մը հիւսէ այդ ծաղիկներով, ու խղղէ զիս. սիրայօժար կը մեռնիմ քու քովդ, մրմնջելով վերջին զրդջումս: (Կ'արքրնկայ, շուարած չորս կորիք կը նայի, դարձեալ կը սկսի մրախել, և գառակցել): Այո՛ անոնք են, հրճուեցէք կը բանամ

աչուններս կը դիտեմ զձեզ իմ աւանիս զուարթ բնակիչներ. այդտեղ դուք չէք լսեր շղթայներու շոինդը, այլ խնջոյքի բաժակներու շաչիւնով կը ներդաշնակէք համբոյրներու շամբշութիւնը: Հուրիններ, ձեր մազերով սրբեցէք մենամարտող կտրիճներուն կուրծքէն վազած արիւնը: Անտառի պարուհիներ՝ անոյշ մեղրի պէս խենթ երազներ ներարկեցէք ձեր հոգիին մէջ: Արշակաւան, ես քեզ կերտեցի ազատութեան ոստան ամէն չարագործի և ոճրագործի. կարմբաբորբ արիւնի մէջ, հարսեր, ներկեցէք ձեր պատմունանքը, գինդերը, ապարանջանները: Ազատ դարաստանի ժողովուրդ՝ եղեռնի մէջ թօթուեցէք՝ ողջ աշխարհի կեղծուպատիբ բարքերը: Բայց ո՞վ են այդ սեւ դէմքերը... Մեր նախաբարներն են անոնք, Հայաստանը աճուրդի են հանած. Անին Պարսիկներուն կը ծախեն. բացուեր են պարսպաններուն դռներն, ուսկից մոխրապաշտից երկիրը՝ սայլերով կը կրուի խորաններու ոսկի սկիհներ, թագաւորի ծիրանիններ, թագեր և ալանակուռ զրահներ: Կը բացուին Արշակունի գերեզմանները, կը պղծուին թագաւորներու սուրբ նշխարները: Նախարարներ արբեցած, մտեր են Արշակաւան, արքայական պերճ զարդերովս խարոյկ մը կը բռնկցնեն և հոն կը նետեն իմ աւանիս մէջ ծնած կաթնկեր հայ մանուկներ:

Համբոյր ձեռքիդ սուրբ Հայրապետ Ներսէս,
որ հայր կ'ըլլաս կ'ազատես այդ անմեղները
իժարարոյ նախարարաց ձեռքէն: Անիժէ և
զիս որ դրժեցի հաշտութիւնը, թշնամի եղայ
ազգին և արժանացայ այս վիճակիս: Կամ-
սարականները ես ոչնչացուցի, անոնց մար-
մինները զազաններուն առջեւ նետեցի, և
հիմայ խիղճս ինձի թշնամի կ'ըլլայ, և զըղ-
ջումներու մէջ խիղճս է որ զիս կը յօշոտէ:
Գետին եզերքը ծառերուն ձիւղերէն կախուած
դիակները կը շարժին, և եմ անոնց ոճրա-
գործը, անոնք ակռանին կը կճրտացնեն ինձի
դէմ: (Կ'արքրենայ.) Ես դեռ կը զառանցեմ.
Նորէն դարի ձայն, դարձեալ բանտապանն
է անշուշտ... (Կը մտնէ Դրաստամատ)

ԴՐԱՍԱՄԱՍ

Արքայ...

ԱՐՇԱԿ

Ո՞վ ես դուն: Բանտապան դիմակաւոր...
արդեօք կեղծի՞ք թէ իրականութիւն... բայց
Միհրանէն զատ ո՞վ կարող է Անյուշ բերդին
մէջ մտնել...

ԴՐԱՍԱՄԱՍ

Արքայ... Դիտէ՛, ուշադրութեամբ դիտէ.
ես քու հաւատարիմներէդ մէկն եմ. ո՛չ ձայնս
է փոխուած և ո՛չ ալ սիրտս...

ԱՐՇԱԿ

Մի՛թէ կը զառանցեմ... Անուրջներու մէջն
եմ արդեօք. երկինք, թէ չեմ սխալիր, նոյ-
նինքն Անգեղտան իշխանն է, Բնարեղ բերդի
զանձապետը, արքունիքիս ներքինին, ամե-
նուն սիրելի Դրաստամատը...

ԴՐԱՍԱՄԱՍ

Տէր մի շուարիր, նոյնինքն ես, Դրաս-
տամատը, (Կ'ողջագոչորուի, Արշակ կը հարցնէ):

ԱՐՇԱԿ

Եւ ի՞նչպէս կըցար մուտք գտնել այս ա-
մենուն անմատչելի բերդին մէջ:

ԴՐԱՍԱՄԱՍ

Ես ուզեցի քեզի հետ ճաշ ընել. մեռնե-
լէս առաջ ուզեցի զուարթ վայրկեան մը
անցնել քեզի հետ. Միհրանին պատուիրած
եմ, կու գայ սեղանը կը պատրաստէ: (Կը
մտնէ Միհրան սեղանի ոպասկերով): Քաջու-
թեանցս կը պարտիմ քեզի հետ տեսութիւն
ունենալու շնորհքը: Ես մնալով պարսիկնե-
րու բանակին մէջ, Քուշաններու ազգը զար-
հուրելի կոտորած տուաւ Շապուհի զօրքե-
րուն, պարսիկներ շատեր գերի եղան, հա-
լածանքը անաւոր էր. Շապուհն շուարած, և

Թշնամիին զայն սպաննելու վրայ էր, կատա-
ղարար անոնց վրայ յարձակեցայ, լախտովս
ՉախՉախեցի Թշնամիին ուժը և ազատեցի
արքայից արքայ Շապուհը: Պարսիկ վեհա-
պետը ինձի շնորհակալ եղաւ, և իմացուց որ
իբրեւ վարձատրութիւն իր կեանքը փրկելու
համար, ինչ որ խնդրեմ, պիտի տրուի ին-
ձի: Խնդրեցի որ հրաման տայ, զամ քովդ,
որ մը զքեզ շղթայներէդ ազատեմ և միա-
սին ճաշեմ: Շապուհ շուարեցաւ, վասն զի
Անյուշ բերդի մէջ արքայունց անձի մը ա-
նունը՝ բնաւ կարելի չէր յիշուիլ պարսիկ
վեհապետին առջեւ, և յիշողին պատիժն էր
արքայի նոյն բերդը: Սակայն Շապուհ արքայ
իմացուց, որ ես իմ անձիս չարիք կը կա-
մենամ այդ խնդրանքովս, բայց որովհետեւ
զինքը մահուընէ փրկած էի, նուիրեց ինձի
զքեզ տեսնելու շնորհքը: Արքայ, ես հոս
մտեր եմ արքունի մատանիով կնքուած հրո-
վարտակով մը. ուստի պահ մը գոնէ ուրա-
խանանք միասին: (Միմբուն սեղանը պա-
տրաստած է արդեւ):

ԱՐՇԱԿ

Պահ մը, այո՛, անհուն երջակութիւն կը
պատճառես ինձի ներկայութեամբդ. անշուշտ
աստուածներու համբոյրներուն պէս քաղցրա-
ցած կը համարիմ ինձի պատճառած այս

ուրախութիւնը: (Կը ձաշեւ): Դրաստամատ,
պատմէ ինձի, ի՞նչ կացութեան մէջ է փա-
ռանձեմը: (Կը մեկնի բաւտապանը):

ԴԻՍՍՏԱՄՍ

Թագուհին փառանձեմ՝ ամէն ջանք քրաւ՝
որ քեզ ազատել տայ այս վիճակէդ. Թա-
գաժառանգ Պապ իշխանին՝ Բիւզանդիոն՝ նա-
մակ գրեց. որ Հայրապետ Ներսէսին հետ
աշխատելով, հնար մը գտնեն և քեզ ազա-
տեն: Բայց Շապուհ լսելով այս միջնորդու-
թիւնները, չափազանց կատղեցաւ և որոշեց
որ բնաւ զքեզ չազատէ կապանքներէդ:

ԱՐՇԱԿ

Բայց Շապուհ փառանձեմէն ոխը չառաւ, —
զանի հանգիստ թողո՞ց:

ԴԻՍՍՏԱՄՍ

Դաւաճան Մերուժան Արծրունին՝ Շա-
պուհի հրամանով, անցաւ պարսիկ բանակ-
ներու առջեւ և մտաւ Հայաստան. ահաւոր
հալածանք մը կրեց մայր հայրենիքնիս: Մե-
րուժան՝ Թշնամիին հասուց Արտագերից ամ-
բողը. փառանձեմ Թագուհին քաջալերեց
բերդին պահապան զինուորները. երկարօրէն
կոխ մղուեցաւ հոն, երկարօրէն պաշարուե-
ցաւ ամբողը: Թշնամիին դիակները նեխե-

ցան պարիսպին ոտքը, ժանտախտը ահաւոր կոտորած ըրաւ: Փառանձեմ դարձեալ զիմազրեց. ներսէն ստիպեցին որ ամրոցին բանալիները յանձնուի, սակայն թագուհին զիւրեղանքով օգնեցին փշրել պարիսպները, ահռելի ժայռի բեկորներ կը զարնուին ամրոցին հըսկայ կողերուն, կրակ կը նետեն բերդերէն ներս, և դարձեալ անսասան կը մնան Արտագերիցի հսկայախրոխտ արմերը: Սակայն մեր բնածին ախտը... դաւաճանութիւնը կը բանայ նոյն անառիկ ամրոցը: Բիւզանդիոնէն սպասուած օգնութիւնը Պապ իշխանագունը չի հասցներ: Կը տկարանան բերդին անձնաւորութիւնները և հակառակ Փառանձեմի կամքին, անձնատուր կ'ըլլան: Եւ Մերութան հայ գերիներուն բանակը կը շարժէ դէպ ի Պարսից աշխարհը, անոնց առջեւէն կ'երթայ սուրբ եկեղեցական Զուլթան, որ չարաչար տանջանքներով Շապուհի աչքին առջեւ կը նահատակուի Մերութանի ամբաստանութիւններովը:

ԱՐՇԱԿ

Բայց միւս գերիներուն վիճակը ինչ կ'ըլլայ. Փառանձեմ ալ գերի կը տարուի...

ԳՐԱՍՏԱՄԱՍ

Մոգերը որ մնացեր էին Հայաստան, փախըստական հայութեան ահաւոր ջարդ տուին. հայրենիքի հողը հայ քրիստոնեայներու աբիւնը խմեց, ծծեց ու յագեցաւ: Գերիները սայլերու ցիցերուն վրայ վարսեցին, անոնց մէջ էր նաեւ թագուհին Փառանձեմ: (Վերջի խօսքին վրայ, Արշակ խնկրի ժպիտ մը կը ցոյցնէ, զիւրի յաժար կը պարպէ ու կը սկսի գառակցել):

ԱՐՇԱԿ

Շապուհ, ըստ կենդանութեանդ կը պարպեմ այս բաժակը. կշտացիր, Մերութան, մեր զիակները ծամելով. բայց ինչ կ'ըսեմ, միթէ ես չեմ առաջին դաւաճանը հայ հայրենիքիս: Եթէ ես թոյլ չի գտնուելով, նախաբարաց հետ հաշտ ու մէկ հոգի միաբան կը ուուէի թշնամիին դէմ, հիմայ պիտի ողբայի այս կացութիւնը: (Ծիծաղ, շուրտաւ, ինքնիրեն կը խօսի). Դրաստամատը կը խարէ, Հայաստան զեռ իր փառքին մէջն է, Բիւզանդիոնէն Պապ հասած, կ'իշխէ Հայ Հայրենիքին վրայ: (Գիշահարսական ձեռքով յափըշտակուած դէպ ի վեր կը նայի): Ինչ կը տեսնեմ, մետաքսէ սանդուխ մը կ'երկարի վերը պարիսպի բերնէն, կակաչի կարմրու-

Թեամբ շրթունքներ կը շարժին փղոսկրէ այ-
տին վրայ. ո՛հ ի՛նչ անոյշ ձայնով զիս կը
յորդորէ որ բռնեմ այդ սանդուխը ու վեր
բարձրանամ: Փառանձեմն է... Այո կու գամ.
մարմինս ծանր է, չի բարձրանար, թող հո-
գիս քեզի հասնի... (Սուրբ կը մխե իր
կոշորքին. Դրաստանատ շուարս՝ պահ մը
ետքը ինքն ալ անձևուս գտե կ'ըլլայ):

<< Ազգային գրադարան

NL0323909

28686

Ա թ 1

Հ Ա Ջ Ն

Գինն է 50 սանդիս